

Історико-політичні проблеми сучасного світу.
2025. Т. 51. С. 110-123

Modern Historical and Political Issues.
2025. Vol. 51. pp. 110-123

УДК 327.5:355.48(477:438)“1918/1919”J001.82

<https://doi.org/10.31861/mhpi2025.51.110-123>

Іван Монолатій¹

Сучасні міждисциплінарні підходи у вивченні воєнно-політичних конфліктів (на прикладі українсько-польської війни 1918–1919 рр.)

У статті розглядаються сучасні дослідницькі проєкції з царини історіографії, етнічної політології та прикладної математики щодо можливостей використання їх у вивченні феномена воєнно-політичного конфлікту. Ця ідея реалізовується автором на прикладі дослідження специфіки українсько-польської війни 1918–1919 рр. за Східну Галичину, яка стала наслідком проголошення на західноукраїнських землях української державності. З’ясовані понятійно-термінологічні проблеми в оцінці та трактуванні українсько-польської війни 1918–1919 рр., що досі пов’язані з наративами національних історіографій України та Польщі. Проаналізовані положення етнічної політології щодо «державотворчої затяжної війни», які певною мірою можуть стати підґрунтям для пояснення причин, перебігу та наслідків конфлікту українців та поляків у ХХ ст., зокрема під час досліджуваної війни. Звернено увагу на фактор «культурної ситуації», який безпосередньо міг впливати на розвиток цього конфлікту. Обґрунтовані дослідницькі пропозиції щодо нових підходів у вивченні варіативності залучення до методологічного інструментарію студій над українсько-польською війною (ходу, результатів і спадщини) теорії ігор, зокрема щодо вивчення етнополітичної поведінки учасників воєнно-політичного конфлікту. У статті стверджується доцільність використання міждисциплінарного підходу щодо вивчення етнополітичного конфлікту українців та поляків, оскільки залучення підходів історіографії, політичної науки та математики значно розширюватимуть інтерпретаційне поле сучасного розуміння складних проблем двосторонніх українсько-польських взаємин.

Ключові слова: міжнародна безпека, воєнно-політичний конфлікт, методологія, «державотворча затяжна війна», теорія ігор, українсько-польська війна 1918–1919 рр., Східна Галичина.

Ivan Monolatii¹

Modern Interdisciplinary Approaches to the Study of Military and Political Conflict (The Case of the Ukrainian-Polish War of 1918–1919)

The article examines contemporary research projections in the fields of historiography, ethnic political science and applied mathematics with a view to their use in the study of the phenomenon of military and political conflict. This idea is implemented by the author on the example of studying the specifics of the Ukrainian-Polish war of 1918–1919 for Eastern Galicia, which resulted in the proclamation of Ukrainian statehood in Western Ukraine. The article clarifies the conceptual and terminological problems in the assessment and interpretation of the Ukrainian-Polish war of 1918–1919, which are still associated with the narratives of national historiographies of Ukraine and Poland. The author analyses the provisions of ethnic political science on the “state-making protracted warfare”, which to some extent can serve as a basis for explaining the causes, course and consequences of the conflict

¹ Доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук, Прикарпатський університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна.

Doctor of Political Science, Professor, Head of the Department of Political Science, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

E-mail: ivan.monolatii@pnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-8963-774X>.

between Ukrainians and Poles in the twentieth century, in particular during the war under study. Attention is drawn to the factor of the “cultural situation”, which could directly influence the development of this conflict. The author substantiates research proposals for new approaches to studying the variability of the involvement of game theory in the methodological tools of studies of the Ukrainian-Polish war (course, results and legacy), in particular, in the study of ethno-political behaviors of participants in the military-political conflict. The article argues that it is expedient to use an interdisciplinary approach to the study of the ethno-political conflict between Ukrainians and Poles, since the use of historiography, political science and mathematics will significantly expand the interpretive field of the current understanding of the complex problems of bilateral Ukrainian-Polish relations.

Keywords: international security, military-political conflict, methodology, “state-making protracted warfare”, game theory, Ukrainian-Polish war of 1918–1919, Eastern Galicia.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблема війни віддавна є ключовою темою міжнародних відносин, міжнародної та національної безпеки. У ХХ ст. ця проблема стала невід’ємним атрибутом функціонування політичних інститутів та процесів, зокрема у контексті інституціоналізації політичних акторів на постімперських (після Першої світової війни) і постколоніальних (після Другої світової війни) просторах. Будь-яка війна, яка має два обличчя – трагедії (вбивства цивільних та військових, руйнування інфраструктури, окупація територій) та адаптації (творення нових можливостей, у т. ч. розширення прав і демократії) – актуалізує сучасне розуміння міжнаціонального (міжетнічного) конфлікту як моделі національного державотворення у рамках певних часово-просторових обставин. Не буде тут винятком й залучення міждисциплінарного підходу щодо конфліктів у ХХ ст. теперішніх держав-сусідок – України та Республіки Польща, зокрема українсько-польської війни за Східну Галичину в 1918–1919 рр.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на цілком достатню кількість публікацій щодо причин, перебігу та наслідків українсько-польської війни 1918–1919 рр., що з’явилися упродовж понад столітньої історії вивчення цього конфлікту (О. Думін, М. Омелянович-Павленко, М. Литвин, Я. Сопотницький, М. Клімецький та ін.)², дослідницькі проєкції залишаються виключно вузьконаціональними (передусім, українські та польські), що, по-перше, унеможливорює творення об’єктивної картини досліджуваного явища з погляду етнічної історії та політичної науки в цілому і, по-друге, дається взнаки використання методологічного інструментарію, що хибує на позірну ексклюзивність. Його можна назвати, услід за О. Гнатюк, «асиметрією пам’яті» про «один край – два П’ємонти»³. Відтак сучасній історіографії бракує якісно нового погляду на вже «хрестоматійні» сюжети українсько-польських взаємин. Тому запропоновані міркування продовжуватимуть розпочаті студії над політичними і безпековими вимірами міждержавних конфліктів на Галичині поч. ХХ ст.⁴.

Мета статті. Українсько-польська війна 1918–1919 рр. вже пройшла свою наративізацію в сучасних узагальнюючих працях. Натомість пошуки нового тлумачення складних історичних питань вимагають суттєвого коригування методологічних підходів, зокрема за допомогою історіографічного доробку, студій з етнополітології та прикладної математики. По-перше, необхідно з’ясувати оцінки ролі та місця українсько-польської війни 1918–1919 рр., які є домінантними в українській та польській історіографії, залучивши для аналізу не лише праці істориків цієї війни, а й оцінки очевидців подій; по-друге, використати поняттєво-категоріальний апарат політичної науки, зокрема у царині етнополітології щодо трактування воєнно-політичних конфліктів; по-третє, виокремити підходи прикладної математики зокрема щодо імовірного залучення

² Антін Крезуб [Думін, О.] (1933), *Нарис історії українсько-польської війни*. Львів; Омелянович-Павленко, М. (1929), *Українсько-польська війна*. Прага; Литвин, М. (1998), *Українсько-польська війна*. Львів; Sopotnicki, J. (1921), *Kampania polsko-ukraińska. Doświadczenia operacyjne i bojowe. Z 12 szkiców*, Lwów; Klimecki, M. (2000), *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Warszawa.

³ Гнатюк, О. (2022), Українсько-польська війна 1918–1919 років: асиметрія пам’яті. *Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років* (Київ), вип. 17, с. 50–91; Гнатюк, О. (2021), Східна Галичина: один край – два П’ємонти. *Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років* (Київ), вип. 16, с. 5–47.

⁴ Монолатій, І. (2024), Апорії Зенона як спосіб пояснення парадоксів міжетнічної взаємодії: приклад Галичини. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. Том 49, с. 237.

основних положень теорії ігор для створення інтерпретаційного поля вивчення поведінки кожного з учасників українсько-польського конфлікту за Східну Галичину.

Виклад основного матеріалу. Для з'ясування мети і завдань цієї статті, використовувати мемо доробок історіографії, політичної науки і математики. Це дозволить комплексно підійти до аналізу наявного інструментарію, визначити методологічні можливості залучення міждисциплінарного підходу щодо вивчення воєнно-політичного конфлікту в цілому, і українсько-польської війни 1918–1919 рр. зокрема.

Історіографічний підхід. Сучасні праці з історії досліджуваного воєнно-політичного конфлікту, на нашу думку, з погляду їхніх інтерпретаційних можливостей та міждисциплінарних підходів, є не надто переконливими. Для британського історика Н. Дейвіса українсько-польська війна фактично не існує як міждержавний конфлікт («Українська війна, що почалась у Львові в листопаді 1918 р. і закінчилася ліквідацією Західноукраїнської Народної Республіки в липні 1919 р., утвердила польський контроль над Східною Галичиною аж до річки Збруч»), натомість визначальною є польсько-радянська війна⁵. В іншій публікації історика досліджуване явище окреслюється як «польсько-український конфлікт», територія Галичини – поділеною між Польщею та ЗУНР, а у підсумку – як «жаль за габсбурзькою Галичиною», «розпач і надія під час польсько-української війни 1918–1919 рр. та польсько-більшовицької війни 1919–1921 рр.»⁶. Для американського історика Т. Снайдера ця «східна війна» поляків, «породила покоління зневірених ветеранів і підтвердила поширену думку про те, що Польща є головним ворогом України»⁷. Український історик С. Плохій розглядає цей конфлікт у контексті «народження нації» українців під час Першої світової війни, зауважуючи, що тоді «українці та поляки вчепилися один одному в горлянку за контроль над Галичиною», а день 1 листопада 1918 р., коли було проголошено західноукраїнську державність, став «початком затяжної та кривавої українсько-польської війни»⁸. За спостереженням Я. Грицака, цей конфлікт є «останньою романтичною війною старої доби», а тому «іронія долі полягала в тому, що ця війна розгорталася саме тоді, коли весь західний світ святкував встановлення миру»⁹. Додати б сюди й тези двох істориків польсько-українського конфлікту 1940-х рр. – поляка Г. Мотики, який називає події передусім 1918 р. «польсько-західноукраїнською війною» (тут і далі, якщо не зазначено, курсив мій. – І. М.)¹⁰ та українця В. В'ятровича, для якого конфлікт між поляками і українцями 1918–1919 рр. є «першою» польсько-українською війною, а відтак «другою» – події польсько-українського конфлікту 1942–1947 рр. на теренах Західної України та Східної Польщі¹¹.

Відтак принципово важливими є спроби визначення типології досліджуваного воєнно-політичного конфлікту в контексті національних історіографій. Зокрема військово-політичні (і, почасти, наукові) оцінки конфлікту досі коливаються від «польсько-української кампанії» (Я. Сопотницький)¹² і «українсько-польської війни» (О. Думін, М. Омелянович-Павленко)¹³ до «боїв за Львів і Східну Галичину 1918–1919 рр.» чи «польсько-українську війну за Львів і Східну Галичину 1918–1919 рр.», причому з наголосом на «українському перевороті» на Галичині 1-19 листопада 1918 р. (М. Клімецький)¹⁴. У схожих конотаціях воєнно-політичного конфлікту можна відчитати зазначену проблему у висновках сучасних українських істориків (М. Литвин,

⁵ Дейвіс, Н. (2008), *Божє ігрище. Історія Польщі*; пер. з англ. П. Тарашук. Київ, с. 740–746.

⁶ Davies, N. (2023), *Galicja. Historia nie narodowa*. Przekład Bartłomiej Pietrzyk. Kraków, s. 505, 521, 524.

⁷ Снайдер, Т. (2016), *Перетворення нації. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999*. Вид. 2-е; пер. з англ. А. Котенко, О. Надтока, Київ, с. 172.

⁸ Plokh, S. (2015), *The Gates of Europe. A History of Ukraine*. London, p. 212.

⁹ Грицак, Я. (2024), *Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX століття*, Київ, с. 254.

¹⁰ Мотика, Г. (2013), *Від Волинської різанини до операції «Вісла». Польсько-український конфлікт 1943–1947 рр.*; пер. з пол. А. Павлишина. Київ, с. 7.

¹¹ В'ятрович, В. (2011), *Друга польсько-українська війна. 1942–1947 рр.*, Київ, с. 12, 27.

¹² Sopotnicki, J. (1921), *Kampania polsko-ukraińska. Doświadczenia operacyjne i bojowe. Z 12 szkicami*, Lwów, s. 4-13.

¹³ Антін Крезуб [Думін, О.] (1933), *Нарис історії українсько-польської війни*. Львів, с. 36-63; Омелянович-Павленко, М. (1929), *Українсько-польська війна*. Прага, с. 14-16.

¹⁴ Klimecki, M. (2000), *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Warszawa, s. 67-115.

О. Дедик)¹⁵. Щоб повноцінно зрозуміти проблему, варто згадати й певні зауваги істориків перших Визвольних змагань, безпосередніх учасників конфлікту: для В. Кучабського очевидним було те, що для поляків це була не лише «колоніальна війна» супроти українців, чи «українське вторгнення у Східну Галичину», а для українців – війна «на власній території»¹⁶; для Л. Шанковського цей конфлікт був в цілому «справедливою оборонною війною», почасти «зачіпно-маневровою війною» (оборонно-маневреною. – І. М.)¹⁷.

Для цивільних осіб по обидва боки лінії фронту проблема полягала в іншій площині – способах її трактування. Зокрема для письменника і філософа С. Вінченза, як і для частини тодішніх українців і поляків (за його спостереженнями, вочевидь) українсько-польський конфлікт був «громадянською війною», адже спірна територія (Східна Галичина) мала «подвійний» українсько-польський характер, а цей «необачний конфлікт, по суті, завдав шкоди обом сторонам, як польській, так і українській»¹⁸. На такі судження відреагувала політикиня М. Рудницька, зауваживши невідповідність такого трактування подій 1918–1919 рр., назвавши їх «визвольною війною» для українців, тією подією, що вже увійшла в українську історію¹⁹.

Разом із цим неможливо не поглянути на конфлікт 1918–1919 рр. очима «чужих», зокрема «інших своїх» – євреїв. Зокрема очевидець тих подій Р. Фан вважав, що «ставлення євреїв до своїх сусідів по краю [...] завжди було свого роду “стрілкою ваги”. На чий бік євреї ставали – ті й переважували», а відтак, оцінюючи єврейську національну автономію у ЗУНР, цитував єдину єврейську газету того часу: «...що ми можемо зробити зараз? *Точиться кривава боротьба двох народів за землю, на яку претендує кожен з них. Ми проживаємо тут як третій народ, розпорошений по всій території, де б'ються два народи. [...] ми мусимо захищатися, щоб нас не затягнуло в це взаємне кровопролиття!*»²⁰. Тож відомо, що не лише через свій політичний нейтралітет у цих подіях, а й через антисемітизм поляків, реальністю став львівський погром 1918 р., та й процес «польського Дрейфуса» С. Штайгера був не за горами²¹.

Мабуть, найоригінальніше розуміння українсько-польської війни дав сучасний вчений-літературознавець І. Набитович, почасти використавши зооморфну метафору: «Ця війна – *битва галицького жовтого лева та білого орла* – з її брутальністю і жорстокістю й у ставленні до мирного населення, й до кліру, – стала апотеозом намагання збройним шляхом реалізувати свої національні, культурні, релігійні *прагнення обох народів на території Східної Галичини*»²². Для вченого ця війна, яка виявила усі протиріччя та антагонізми між націями-сусідками, що й народили дві модерні нації, є конфліктом націоналізмів. Зосібна І. Набитович зауважує ще одну особливість: взаємини між поляками та українцями на Галичині були «*фрактальним відображенням взаємин між поляками та литовцями в той самий період у Литві*»²³.

Підсумовуючи цю частину статті, зауважмо: сучасні польські історики називають війну 1918–1919 рр. за Східну Галичину «прикордонною» – війною відновленої Польщі із ЗУНР, вважаючи, що, у порівнянні з боями за Львів, фронт з більшовиками (польсько-радянська війна) не мав великого значення, а тому є прикладом «конфлікту низької інтенсивності» (*low-intensity conflict*), подібно до початкової фази російсько-української війни і анексії Криму в 2014 р.²⁴.

¹⁵ Литвин, М. (1998), *Українсько-польська війна*. Львів, с. 390-394; Дедик, О. (2018), *Бої у Львові 1-21 листопада 1918 року*. Частина I, Львів, с. 6-8, 154-157; Дедик, О. (2020), *Бої у Львові 1-21 листопада 1918 року*. Частина II, Львів, с. 8-16, 134-147.

¹⁶ Кучабський, В. (2015), *Західна Україна у боротьбі з Польщею та більшовизмом у 1918–1923 роках*; пер. з нім. Т. Лісної. Львів, с. 116, 246, 247.

¹⁷ Шанковський, Л. (2017), *Українська Галицька Армія. Воєнно-історична студія*. Третє видання. Львів, с. 172, 173.

¹⁸ Vincenz, S. (1962), *Garść wspomnień o Baziu*, „Kultura”. Nr 12/182, s. 114.

¹⁹ Rudnycka, M. (1963), *List do redakcji*, „Kultura”. Nr 3 (185), s. 171.

²⁰ Фан, Р. (2019), *Історія єврейської національної автономії в період Західно-Української Республіки*; пер. з їдиш А. Фруман. Львів, с. 53, 102.

²¹ Монолатій, І. (2024), Вказ. пр., с. 237-238.

²² Набитович, І. (2023), *Сата мистецької родини: Александер Фредро, Софія Шептицька, митрополит Андрей Шептицький*. Київ, с. 658.

²³ Там само.

²⁴ Górny, M. (2021), *Polska bez cudów. Historia dla dorosłych*. Warszawa, s. 234, 237.

Підхід етнічної політології. Залучення його для вивчення феномена воєнно-політичного конфлікту, зокрема у формі міжнаціональної війни, передбачає використання усталених у західній науці принципів етнічної основи національної ідентичності. Їх на початку 1990-х рр. запропонував британський вчений Е. Д. Сміт. Однією з його пропозицій стало твердження, що в історичному процесі важливу роль, поряд із організованими релігіями, відіграють «державотворчі затяжні війни» (*state-making protracted warfare*²⁵) – кристалізуючи, уможлиблюючи подальше існування етносу, порушуючи або й уриваючи процес етнічної ідентифікації²⁶. Тому з огляду на ці чинники, як зауважував вчений, «війна мобілізує етнічні почуття й національну свідомість, стає об'єднавчою силою в житті спільноти і забезпечує міфами та спогадами наступні покоління»²⁷. Адже на його думку сучасні нації варто ще трактувати й як конфліктні групи, які, зазвичай, об'єднані війною проти інших колективів – інших націй і національних держав²⁸.

У цьому сенсі конфлікт за Східну Галичину 1918–1919 рр. є начебто класичним підтвердженням Смітового правила – потреби захисту «своїх» національних територій²⁹ (а надто «національних П'ємонтів»), що, у свою чергу, натякає на історичний приклад А. Тойнбі щодо суверенітету локальних держав як «рівноваги сил», що може межувати між крайнощами – спустошливою боротьбою таких держав і спустошливим миром, який наставатиме після «нокаутного удару»³⁰. Однак дилема тут в іншому: на час проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР) Польської держави ще не існувало³¹. Відтак і українська, і польська сторони конфлікту перебували у стані того Гантінгтового «мінливого суспільства», яке очікує політичної зміни в традиційній політичній системі, не скільки через революційний альянс, як через націоналізм³². Тож «відроджувана сила» могла підсилювати почуття етнічної (національної) ідентифікації обидвох спільнот³³, хоча, імовірно, від самого початку була перебільшена щодо ролі державотворення³⁴.

Типовим явищем для досліджуваного регіону під час і після завершення Першої світової війни було те, що етнічна ідентичність тут могла вже і не відігравати суттєвої ролі, адже, як виснує М. Гурний, «етнічна спільнота в цілому є ідеєю, во ім'я якої легше мобілізувати людей проти когось, аніж руйнувати вже існуючі мури чужості і ворожості»³⁵. Для польських національних інтересів йшлося передусім про «Річ Посполиту “воєнну” і кордони західної цивілізації»³⁶, а відтак інтелектуали міжвоєнної риторики висували: «... її (територію Східної Галичини. – І. М.) треба було здобувати зі зброєю в руках, до того ж здобувати не в якогось зовнішнього ворога, а в певної частини місцевого населення. [...] Ми перемогли зі зброєю в руках, і спірна територія в наших руках, ми маємо сильну волю втримати її при Польщі. Тільки виникає питання: з якою метою і як?»³⁷. Чи не тому, що багатьом полякам у 1918 р. здавалося, що у Східній Галичині триває громадянська війна, у той час, коли для українців вона була міжнаціональною?³⁸

Для української сторони, як зауважував В. Кучабський, «жодної чистої стратегії не існувало, а спосіб ведення війни великою мірою відповідав тим уявленням, які мали політичні лідери на-

²⁵ Smith, A. D. (1991), *National Identity*. London, p. 28.

²⁶ Сміт, Е. Д. (1994), *Національна ідентичність*; пер. з англ. П. Тарашук. Київ, с. 37.

²⁷ Там само, с. 36.

²⁸ Сміт, Е. Д. (2010), *Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка*; пер. з англ. П. Тарашук, Київ, с. 48.

²⁹ Там само, с. 239.

³⁰ Тойнбі, А. (1995), *Дослідження історії*. Том 2; пер. з англ. В. Шовкун. Київ, с. 249, 269.

³¹ Грицак, Я. (2024), *Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX століття*, Київ, с. 251.

³² Гантінгтон, С. (2020), *Політичний порядок у мінливих суспільствах*. З передм. Ф. Фукуями; пер. з англ. Т. Цимбал, Київ, с. 276–282.

³³ Сміт, Е. Д. (1994), *Національна ідентичність*; пер. з англ. П. Тарашук. Київ, с. 35.

³⁴ Снайдер, Т. (2016), *Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999*, с. 172–173.

³⁵ Górny, M. (2021), *Polska bez cudów. Historia dla dorosłych*. Warszawa, s. 28–29.

³⁶ Gaul, J. (2021), *Józef Piłsudski a cywilizacyjny wymiar polskiej racji stanu na Wschodzie 1918–1922. „Przegląd Wschodni”*. Tom XVIII. Zeszyt 1–4 (62), s. 61.

³⁷ Лось, Я. С. (2018), *Українська справа у спогадах, листуванні й публіцистиці. Вибрані твори*; упор., наук. ред., вст., комент. М. Маршалл, С. Вуйтович; пер. з пол. В. Сагана, Київ, с. 311.

³⁸ Шпорлюк, Р. (2016), *Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща*; пер. англ. Г. Касьянов, М. Климчук, М. Рябчук, Я. Стріха, Д. Матіяш та Х. Чушаак. Вид. друге. Київ, с. 329.

роду про досягнення миру з противником»³⁹. Одночасно історик підтверджував перспективу «довгої, затяжної війни з Польщею» – «справу безнадійно засуджену на програму»⁴⁰. Додаймо, що міжнародна кон'юнктура того часу назагал не була прихильною до українського питання. Тяжіла думка, що «змісл беззастережного підчинення галичан на розсуд їхнього спору з поляками в 1919-му році антантою, полягав на тому, що вони очікували, що антанта визначить границі їхньої держави і не дозволить полякам наступати на їхній край»⁴¹. Натомість, «...у польських домаганнях щодо Східної Галичини ходило не про якийсь отак собі пограничний спір, як ось у польсько-чеській ворожнечі [...] Розходилося про повне знищення українських державних змагань у їх цілому, про унеможливлення того, аби на руїнах світової війни могла постати яканебудь українська держава побіч польської»⁴². Саме тому на нашу думку доречною є теза Е. Д. Сміта, що нові національні держави виникають з «ситуацій примусу й конфлікту», які раптово трансформуються під впливом міжнародних подій⁴³.

Ще одна продуктивна ідея належить етнополітологу Р. Брюбейкеру, який у контексті теорії «переобрамленого націоналізму» запропонував власне бачення специфіки воєнно-політичних конфліктів поч. ХХ ст. Зокрема йдеться про «війну у zenіті масового етнічного націоналізму»⁴⁴. Таку війну вели держави, – зауважує вчений – які були схильні формувати свої території з перебільшеними вимогами етнічної демографії. Це варте уваги застереження підтверджується у нашому випадку проголошеними і фактичними кордонами ЗУНР⁴⁵. Тож, як виснує Р. Брюбейкер, «війни в ім'я національного самовизначення, проте, де під питанням було національне “само”, сприймаються в етнічному, а не громадянському сенсі»⁴⁶. А вже далі, зваживши на те, що польські війська окупували Східну Галичину в 1918–1919 рр. знищивши ЗУНР, приєднали її територію до складу Польщі, матимемо приклад «націоналізаційної держави», взірцем якої у міжвоєнній добі була саме Друга Річ Посполита⁴⁷.

У цьому контексті слушним є міркування німецького дослідника Й. Рюзена про виклики етноцентризму, адже за будь-якої війни «зброя і кров та смерть мовлять однаковою мовою *етноцентризму*»⁴⁸. Цілком ймовірно, що досліджуваний конфлікт є прикладом війни етноцентризмів – українського і польського, які стали радикальним викликом для міжнаціональних взаємин на Галичині на постімперському (постгабсбурзькому) просторі. Зваживши на те, що у трактуванні Й. Рюзена війна – це «тільки фізичне втілення культурного принципу відмінності у процесі формування ідентичності»⁴⁹, придатною для інтерпретації цієї війни через призму етнічної політології стануть й міркування Г. К. Бгабги про «націєрозповідність» та «маргінес націєпростору»⁵⁰ (українські переклади цих ключових понять запропонувала М. Зубрицька 1996 р.), адже кожна зі сторін конфлікту мислила себе не лише категоріями нації, а й використовувала етнокультурні маркери для окреслення локалізованого простору націєтворення. Це не лише «один край – два П'ємонти» (О. Гнатюк), а й приклад «уявної географії» С. Шкрапец. Її засади передбачають взаємну діяхронічність кожної з ідентичностей та синхронічність співіснування

³⁹ Кучабський, В. (2015), *Вказ. пр.*, с. 250.

⁴⁰ Кучабський, В. (1932), Вага і завдання Західно-української Держави серед сил Східної Європи на переломі 1918/19 р. (2. Польська держава і Західна Україна на переломі 1918/19 р. Продовження), *“Дзвони”*. Число 7/8, с. 552.

⁴¹ Кучабський, В. (1931), Українська дипломатія і держави антанти в році 1919, *“Дзвони”*. Число 6, с. 380.

⁴² Кучабський, В. (1931), Польська дипломатія і «східно-галицьке питання» на паризькій мировій конференції в 1919-му році (Докінчення), *“Дзвони”*. Число 2, с. 117.

⁴³ Сміт, Е. Д. (2006), *Нації та націоналізм у глобальну епоху*; пер. з англ. М. Климчука, Т. Цимбала. Київ, с. 147.

⁴⁴ Брюбейкер, Р. (2006), *Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі*; пер. з англ. О. Рябова. Львів, с. 217.

⁴⁵ Кучабський, В. (2015), *Вказ. пр.* с. 121-122.

⁴⁶ Брюбейкер, Р. (2006), *Переобрамлений націоналізм*, с. 217.

⁴⁷ Там само, с. 94-95, 121-146.

⁴⁸ Рюзен, Й. (2010), *Нові шляхи історичного мислення*; пер. з нім. В. Кам'янець. Львів, с. 163.

⁴⁹ Там само.

⁵⁰ Bhabha, H. K. (1990), Introduction: narrating of nation. *Nation and Narration*. Edited by Homi K. Bhabha. London – New York, p. 1, 2.

культури⁵¹. Метафорично вони тяжіють до відомого вислову з байки Федра: «*Ubi leonis pellis deficit, vulpinam induendam est*» («Коли немає лев'ячої шкіри, звикай до лисячої»), адже йдеться не лише про хитрість, а й зміну ролей та акторів.

Натомість промовистішою для нашого дослідження, вочевидь, є думка С. Жижека у контексті лаканівської теорії культури, зокрема про «національну Справу» і «національну Річ»: «національна Справа є, власне, тим способом, яким суб'єкти певної нації організовують своє колективне задоволення за допомогою національних міфів. В етнічних конфліктах завжди йдеться про володіння національною Річчю: “інший” хоче вкрати нашу насолоду (руйнуючи наш “спосіб життя”)⁵². Гадаємо, що метафорична крадіжка «національної Речі» у формі права нації на самовизначення і/або її суверенітету (додаймо сюди й історичні міфи обох націй-сусідок), була тим фактором, який призвів до українсько-польського конфлікту на Галичині.

На завершення варто зазначити, що сучасна етнополітологія послуговується західними теоріями випадковостей, «вписуванням» у їхній контекст воєнно-політичних конфліктів ХХ ст. Зокрема це теорії Н. Талеба про *Чорного лебедя* (Листопадовий зрив 1918 р.), М. Вукер про *Сірого носорога* (Варшавська угода 1920 р.), Е. Н. Лоренца про *ефект метелика* (культурна ситуація під час українсько-польської війни на Галичині 1918–1919 рр.)⁵³.

Математична парадигма. Ключовими для розуміння конфлікту 1918–1919 рр. можуть бути антагоністичні стратегії, які вперше сформулювали стояли вчені Львівської математичної школи. Так польський математик Г. Штайнгаус, який стояв біля витоків сучасної теорії переслідування, найімовірніше, на підставі власних вражень від студентських бійок у Львівському університеті на початку ХХ ст. – між поляками і українцями. Саме тоді фактор етнічного оточення обумовлював етносоціальні та ціннісні суперечності. До того ж, вчений назвав досліджуваний конфлікт «новою» «польсько-руською війною», який поділив Львів на «польську і руську частини»⁵⁴.

Натомість теорія ігор, яку вперше запропонував 1928 р. математик угорського походження Дж. фон Нойман (математична теорія стратегічних ігор)⁵⁵, відкриває широке інтерпретаційне поле для визначення суті досліджуваного українсько-польського конфлікту, як і решти воєнно-політичних ситуацій ХХ ст.⁵⁶ Адже, як стверджують дослідники політичної царини, «гра – це ситуація, в якій варіанти вибору двох або більше акторів, яких називаємо “гравцями”, пов'язані між собою, де наслідок не залежить повністю від вибору одного актора»⁵⁷. Додаймо, що філософи культури конкретизують цю проблему: «Гра вирізняється на тлі “звичайного життя” і місцем дії, і тривалістю. [...] Вона “розігрується” в певних часових і просторових рамках. Її перебіг і сенс містяться у ній самій. Гра починається і певний момент закінчується. Вона дограється до того чи іншого місця. А поки вона триває, в ній панує рух, зміна, черговість, поступовість, об'єднання і відокремлення. [...] повторювальність є однією з найістотніших властивостей гри. Вона характеризує не лише гру в цілому, але й її внутрішню структуру»⁵⁸.

Тож, оскільки реальні конфліктні ситуації, що є прикладами різних ігор, поділяються на *безкоаліційні, кооперативні та коаліційні*⁵⁹, українсько-польську війну 1918–1919 рр. варто розглядати передусім у контексті цієї типології.

⁵¹ Škrabec, S. (2013), *Geografia wyobrażona. Koncepcja Europy Środkowej w XX wieku*. Z katalońskiego przełożyła Rozalya Sasor. Kraków, s. 252-266.

⁵² Жижек, С. (2018), *Погляд навскіс. Вступ до теорії Жака Лакана через популярну культуру*; пер. з англ. П. Шведа. Київ, с. 286.

⁵³ Монолатій, І. (2020), *Зоосад революції. Західноукраїнська державність 1918–1923 років і теорії випадковостей ХХ – початку ХХІ сторіч*. Івано-Франківськ, с. 292-305.

⁵⁴ Steinhilber, H. (1992), *Wspomnienia i zapiski*. London, s. 38, 91.

⁵⁵ Neumann, J., Morgenstern, O. (1953), *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton, p. V, 1-2.

⁵⁶ O'Neill, B. (2007), *Game Theory Models of Peace and War. Handbook of Game Theory with Economic Applications*. Vol. 2. Edited by Robert J. Aumann & Sergiu Hart. Amsterdam, p. 1019-1023.

⁵⁷ Дем'янчук, О., Заставна, М. (2016), Аналіз поняття ставки (stake) в теорії ігор. *Marістеріум*. Т. 64: Політичні студії, с. 38.

⁵⁸ Гейзінга, Й. (1994), *Homo Ludens*; пер. з англ. О. Мокровольського. Київ, с. 16-17.

⁵⁹ Барановська, Л. (2022), Теорія ігор: курс лекцій. Навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра, за освітніми програмами «Системний аналіз і управління», «Системи і методи штучного інтелекту» спеціальностей 124 «Системний аналіз», 122 «Комп'ютерні науки». Електронне мережне навчальне ви-

По-перше, *безкоаліційна гра*, за умов якої гравці (актори) не мають права (або цього не бажають) на домовленості і/або створення коаліції, адже ситуація, за умов якої суперництво (бойові дії) ведеться безкомпромісно, мала б призвести до перемоги. Такий тип гри притаманний усьому перебігові українсько-польської війни за Східну Галичину (1 листопада 1918 р. – 18 липня 1919 р.).

По-друге, тип *коаліційної гри*, коли гравці (супротивники) домовляються (починають перемовини), створюючи коаліції для досягнення компромісного рішення щодо існуючого конфлікту⁶⁰, можна було б лише почасти приписати українсько-польському перемир'ю⁶¹ (17 – 19 листопада 1918 р., 25 лютого – 1 березня 1919 р.).

По-третє, тип *кооперативної гри*, передбачає наявність наперед визначених коаліцій. Так лише за певних умов українсько-польське військове партнерство 1920 р. (яке, звісно, не є частиною українсько-польської війни 1918–1919 рр., однак її наслідками) можна трактувати цим типом гри. Натомість прикладом кооперативної гри може бути Варшавська угода 1920 р. (угода «Пілсудський – Петлюра»), через яку, внаслідок геополітичних впливів та міжнародної кон'юнктури, західноукраїнські землі як суверенна територія ЗО УНР були позбавлені своєї політичної суб'єктності. Такий випадок називають ще прикладом *Сірого носорога*⁶².

Додаймо сюди й теорію багатокрокових ігор, зокрема тих позиційних ігор, у яких хоча б один із гравців робить більше аніж один крок. Найбільш ефективною для пояснення суті українсько-польського конфлікту 1918–1919 рр. буде *гра на розорення*. Зокрема у ній кожен гравець (українська чи польська сторона), починаючи гру (конфлікт), вже заздалегідь має обмежені (дефіцитні) ресурси (передусім воєнний потенціал)⁶³. З кожним кроком ресурси одного з гравців зменшуватимуться на одиницю. Тим, хто програв вважається той, хто швидше виснажить свої ресурси, а тим, хто виграв – той, у кого ресурси залишатимуться. Відтак гра на розорення може бути грою задля виграшу, якщо вважати, що гравці починатимуть гру з нульовими ресурсами, а потім з кожним кроком ресурси одного з гравців збільшуватимуться на одиницю. Переможцем буде той, хто швидше досягне певної кількості ресурсів. Важлива умова – якщо ця кількість ресурсів зумовлюється перед початком гри, то у нашому випадку можна припустити, що найбільшим ресурсом *гри на розорення* є наявність (здобуття, отримання, збереження) влади у формі національного суверенітету, а отже, *державності*.

Лише почасти обґрунтованим поясненням природи українсько-польського конфлікту 1918–1919 рр. може бути *гра з вибором моменту часу*. Тут конфліктна ситуація зводиться до наступного: кожен із гравців може зробити один крок у певний момент якогось моменту часу (історичної доби), що залежатиме від його рішення, отримавши свій виграш. А що пізніше він зробить хід, тим більшою буде ймовірність його виграшу, але, з другого боку, якщо цей крок затягуватиметься, другий гравець зможе зробити свій хід раніше і отримати увесь виграш. Вважається, що типова ілюстрація цієї гри – дуель, двобій, коли кожна сторона конфлікту намагається максимально наблизитися до противника, щоби завдати йому поразки, хоча кожен із гравців побоюється, що тривала затримка пострілу дасть можливість противнику раніше вистрілити і вразити його. Доречним прикладом тут буде ситуація з початком Листопадового зриву проти ночі 31 жовтня – 1 листопада 1918 р., коли українці здійснили військовий переворот у регіоні, польські еліти і крайове суспільство якого очікували на приєднання Східної Галичини до відновленої Польської держави. Для поляків переворот став подією, яку сьогодні називають *Чорним*

дання. Київ, с. 138. Доступно за: <https://ela.kpi.ua/items/e60f0070-647d-431e-ad79-356b61953b55> (Дата перегляду 10 лютого 2025).

⁶⁰ Neumann, J., Morgenstern, O. (1953), *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton, p. 221-222, 224-225.

⁶¹ Дедик, О. (2020), *Бої у Львові 1-21 листопада 1918 року*. Частина II. Львів, с. 72-87.

⁶² Монолатій, І. (2020), *Зоосад революції. Західноукраїнська державність 1918–1923 років і теорії випадковостей XX – початку XXI сторіч*, с. 78-110.

⁶³ Див.: Monolatii, I. (2022), *Ethno-Safety Potential During the Polish-Ukrainian War for Halychyna in 1918. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University* Volume 9, number 2, p. 18-24; Монолатій, І. (2022). Синтетичні виміри потенціалу Західно-Української Народної Республіки. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. Том 45, с. 228–246.

лебедем⁶⁴. Аналогічна ситуація з представницькими органами як приклад гри з вибором моменту часу – для інституцій сторін конфлікту: а) «українська перевага»: 18-19 жовтня 1918 р. – Українська Національна Рада («Конституанта»), 28 жовтня – у Польська ліквідаційна комісія; б) «польська перевага»: 11 листопада – проголошення відновлення польської державності, 13 листопада – проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (хоча перший уряд сформували 9 листопада)⁶⁵. Відтак, скоріш за все, ця гра є прикладом і дуелі, і балансування учасників конфлікту.

Ще одним різновидом гри, яку можна використати для пояснення перебігу українсько-польської війни 1918–1919 рр., зокрема оборони міста (Львів, 1-21 листопада 1918 р.), є *гра полковника Блотто*⁶⁶. За умовою цієї антагоністичної гри, протидіючим сторонам слід розділити полки (полковник Блотто має m полків, а його супротивник – n полків). Якщо у гравця 1 («полковник Блотто») на позиції полків більше, ніж у супротивника (гравця 2), то його виграш на цій позиції дорівнює числу полків противника плюс один (заняття позиції рівносильно захоплення одного полку). Якщо у гравця 2 полків на позиції більше, ніж у гравця 1, то гравець 1 втрачатиме всі свої полки на цій позиції і ще одиницю (за втрату позиції). Якщо обидві сторони мають однакове число полків на позиції, то має місце нічия і кожна зі сторін нічого не отримує⁶⁷.

У контексті цієї гри мають сенс *максимінні/мінімаксні стратегії*⁶⁸. Зокрема, кожний з гравців (цілі яких прямо пролежні) вибором стратегії прагне максимізувати свій виграш. Відтак кожна ситуація (і, відповідно, виграш гравця) залежать не тільки від його вибору, але і від того, яку стратегію обиратиме противник. Відтак очікуючи отримати найбільший виграш, кожен гравець враховуватиме поведінку супротивника⁶⁹. У цьому сенсі варто залучити й «силу ЗУНР», яка може показати не лише потенціали протидіючих сил 1918–1919 рр., а й стратегії учасників воєнно-політичного конфлікту, спрямовані на максимізацію і/або мінімізацію виграшу⁷⁰. А ще, на наш погляд, у контексті *гри з нульовою сумою* (різновиду антагоністичних ігор, яка передбачає, що витрати і вигоди не визначаються заздалегідь, а залежать від вибору інших) продуктивним буде пояснення ситуації початку боїв 1918 р. у Львові – через використання одним із гравців (поляків) прийому в покері, відомого як *блеф*⁷¹ (наприклад, «блеф пана Чинського»⁷² восени 1918 р.).

Підсумувати математичну парадигму розгляду досліджуваної проблеми могли б *позиційні ігри з ідеальною пам'яттю*, адже вони також є прикладом гри з нульовою сумою, зокрема за наявності двох гравців. У позиційній грі з ідеальною пам'яттю кожний з гравців завжди пам'ятає все (володіє усією інформацією), що він робив або знав під час кожного зі своїх ходів. Тут принципове значення матимуть поняття інформаційної множини, а також стратегія поведінки гравців. Запропонуємо у цьому контексті використання цієї гри у з'ясуванні особливостей українсько-польської війни 1918–1919 рр. за допомогою маркерів тогочасної культури і дипломатії як інформаційного ресурсу антагоністичних ігор у просторово-часовому континуумі⁷³.

Ми переконані, що використання теорії ігор у нашому випадку дозволить проаналізувати стратегії гравців у тих ситуаціях, де, за визначенням, немає стратегічної рівноваги у чистому вигляді, зокрема досліджуваній українсько-польській війні.

⁶⁴ Монолатій, І. (2020), *Зоосад революції. Західноукраїнська державність 1918–1923 років і теорії випадковостей ХХ – початку ХХІ сторіч*, с. 24-35.

⁶⁵ Кучабський, В. (2015), *Вказ. пр.*, с. 101-103.

⁶⁶ O'Neill, B. (2007), *Game Theory Models of Peace and War*, p. 1022-1023.

⁶⁷ Барановська, Л. (2022), *Теорія ігор: курс лекцій*, с. 110-111.

⁶⁸ Neumann, J., Morgenstern, O. (1953), *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton, p. 89-90.

⁶⁹ Барановська, Л. (2022), *Теорія ігор: курс лекцій*, с. 114-117.

⁷⁰ Монолатій, І. (2020), *Сила Західноукраїнської Народної Республіки: вибрані питання потенціалу, безпеки і дипломатії держави*. Івано-Франківськ, с. 7-10, 29-32, 74-85.

⁷¹ Neumann, J., Morgenstern, O. (1953), *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton, p. 188-189.

⁷² Дедик, О. (2018), *Бої у Львові 1-21 листопада 1918 року*. Частина І. Львів, с. 27-30.

⁷³ Монолатій, І. (2020), *Зоосад революції. Західноукраїнська державність 1918–1923 років і теорії випадковостей ХХ – початку ХХІ сторіч*, с. 235-291; Монолатій, І. (2020), *Сила Західноукраїнської Народної Республіки: вибрані питання потенціалу, безпеки і дипломатії держави*, с. 48-73.

Насамкінець, з огляду на дослідницькі пропозиції Р. Адлера («Схема аналізу швидкості еко-системного підриву»)⁷⁴, варто залучити ще й інтерпретацію наслідків подій 1918–1919, а почасти й 1920 р., детермінованих українсько-польським конфліктом за Східну Галичину. Зокрема, аналогічно до теорії Н. Талеба про Чорного лебедя (у частині *квадрантів* – будь-якої з чотирьох площин, на які її ділять взаємно перпендикулярні прямі (осі координат), вчений визначає квадранти (1 – «підрив ринку», 2 – «напружене співіснування», 3 – «ілюзія опору», 4 – «тривалий статус-кво»)⁷⁵.

Тож наше розуміння тут буде таким: квадрант 1 – це активна фаза воєнно-політичного конфлікту (1918–1919 рр.), спричиненого радикальними змінами у сторону мінливого суспільства (Галичина). Ця фаза може (а, може, і ні) переходити у квадрант 2 – співіснування передусім цивільної сфери (українців і поляків) під час активної фази конфлікту, яке виходить на квадрант 3 – нелегальний рух опору гравця, який не отримав виграш у попередній грі (українсько-польська війна, поразка визвольних змагань українців на Галичині) – міжвоєнний період на Галичині в умовах польської адміністрації, діяльність спочатку Української військової організації (УВО), а потім Організації українських націоналістів (ОУН), яка у спектрі легальних інституцій західних українців, що реалізують угодовську лінію політичної поведінки, була ілюзією національно-визвольної боротьби всіх українців Галичини⁷⁶. Ця ситуація, загалом, завершуватиметься у квадранті 4. Він позначатиме фактичний стан, який існував перед початком воєнно-політичного конфлікту (українсько-польської війни 1918–1919 рр.), той стан, який міжнародне право означає як *status quo ante bellum* (досл. «стан, який існував до війни») (саме він почасти і став чинником, який вплинув на події 1942–1947 рр.).

Що ж до Варшавської угоди 1920 р., то її, керуючись тезами Р. Адлера, варто розглядати як гру, яка передбачає дві умови: 1) будь-які союзи (у т. ч. мілітарні) будують залежно від контексту (національних інтересів, геополітичної ситуації, міжнародної кон'юнктури); 2) щоб зберегти оборонний союз, варто дисциплінувати амбіції (місце і роль індивіда в історії: Ю. Пілсудський, С. Петлюра та члени їхніх воєнних кабінетів)⁷⁷. Вочевидь, останнє міркування щодо «амбіцій» національних лідерів досліджуваного хронотопу варто розглянути у майбутніх студіях озвученої проблеми.

Висновки. З'ясування евристичних потенціалів історіографії, етнічної політології та прикладної математики щодо можливостей їхнього використання для вивчення специфіки воєнно-політичних конфліктів на прикладі українсько-польської війни 1918–1919 рр. дозволяє зробити наступні висновки.

Для вироблення оптимальної стратегії вивчення причин, перебігу і наслідків українсько-польського конфлікту за Східну Галичину найбільшим потенціалом володіє *теорія ігор*, витоки формування основних принципів якої сягають періоду між війнами, стану миру (після Першої світової війни) (Дж. фон Нойман, О. Моргенштерн). Зокрема продуктивними є поділ ігор на безкоаліційні, коаліційні та кооперативні; секторальне застосування окремих ігор для з'ясування потенціалів і стратегії протиборчих сторін («на розорення», «з вибором моменту часу», «полковника Блотто»), а також контекстуалізація гри з нульовою сумою, а також позиційних ігор з ідеальною пам'яттю. «Ретроспективним» потенціалом володіють пропозиції Р. Адлера як спосіб оцінки воєнно-політичного конфлікту, особливо у частині розуміння періоду між активними бойовими діями, мотивацію етнічних політичних акторів.

Оптимальним потенціалом для пояснення особливостей українсько-польської війни 1918–1919 рр. відзначаються підходи сучасної *етнічної політології*, зокрема етніцистська парадигма, репрезентована двома ключовими поняттями «державотворчої зтяжної війни» (Е. Д. Сміт) та «війни в ім'я національного самовизначення» (Р. Брюбейкер). Їхня інструменталізація в дискусії етноконфліктної взаємодії двох націй-сусідок в досліджуваному хронотопі достатньою мірою логічна та обґрунтована, а тому має перспективи широкого використання як способів пояснення воєнно-політичного конфлікту. Лише почасти етніцистські підходи Й. Рюзена,

⁷⁴ Адлер, Р. (2025), *Перемогти у правильній грі. Як наступати, захищатися й досягати результатів у мінливому світі*; пер. з англ. Н. Старовойт. Київ, с. 147, табл. 4.1.

⁷⁵ Там само, с. 146–150.

⁷⁶ Грицак, Я. (2024), *Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX століття*, с. 351–370.

⁷⁷ Адлер, Р. (2025), *Перемогти у правильній грі*, с. 77, 80.

К. Г. Бгабги, С. Шкрабец і С. Жижка можуть використовуватися як широка методологічна основа західної соціогуманітаристики.

Найнижчий потенціал має історіографія проблеми, оскільки її оцінки нашої проблеми безпосередньо залежать від рівнів національних історичних наук, зокрема тих інституційно-процесуальних пасток у які їхні репрезентанти потрапляють уже понад сторіччя. Тому їхні акценти, як правило, коливаються у вигляді своєрідного маятника – від антагоністичних оцінок «вузького» хронотопу конфлікту (В. В'ятрович, Г. Мотика) до назагал нейтральних оцінок «широкого» хронотопу (Я. Грицак, Н. Дейвіс, С. Плохій, Т. Снайдер). Натомість приклади пошуку «складної правди» містяться у працях О. Дедика, М. Клімецького, М. Литвина. Дещо «осторонь» знаходяться публікації О. Гнатюк, М. Турного, І. Набитовича, Р. Шпорлюка, що є певним (хоча й інколи не тривким) балансом у оцінках досліджуваного конфлікту. На первісному рівні оціночних суджень перебувають автори – безпосередні учасники подій або їхні повоєнні «коментатори» (О. Думін, С. Вінценз, В. Кучабський, М. Омелянович-Павленко, М. Рудницька, Я. Сопотницький, Л. Шанковський, Г. Штайнгаус, Р. Фан). Їхня особливість – міркування «переможців» і «переможених» у конфлікті, детерміновані суб'єктивізмом авторів, їхньою національною належністю.

В цілому, послуговуючись пропозиціями теорії ігор, варто окреслити досліджуваний воєнно-політичний конфлікт з урахуванням підходів історіографії та етнічної політології як гри з протилежними інтересами, в якій гравці є «чистими антагоністами». Тут, за визначенням, виграші першого гравця будуть програшами другого гравця, а отже, у широкому розумінні – парадоксом етнічних політичних акторів, які «націоналізуються» навзаєм.

Список джерел

1. Адлер, Р. (2025), *Перемогти у правильній грі. Як наступати, захищатися й досягати результатів у мінливому світі*; пер. з англ. Н. Старовойт. Київ.
2. Антін Крезуб [Думін, О.] (1933), *Нарис історії українсько-польської війни*. Львів.
3. Барановська, Л. (2022), *Теорія ігор: курс лекцій*. Навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавр, за освітніми програмами «Системний аналіз і управління», «Системи і методи штучного інтелекту» спеціальностей 124 «Системний аналіз», 122 «Комп'ютерні науки». Електронне мережне навчальне видання. Київ. Доступно за: <https://ela.kpi.ua/items/e60f0070-647d-431e-ad79-356b61953b55> (Дата перегляду 10 лютого 2025).
4. Брюбейкер, Р. (2006), *Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі*; пер. з англ. О. Рябова. Львів.
5. В'ятрович, В. (2011), *Друга польсько-українська війна. 1942–1947 рр.*, Київ.
6. Гантінгтон, С. (2020), *Політичний порядок у мінливих суспільствах*. 3 передм. Ф. Фукуяма; пер. з англ. Т. Цимбал, Київ.
7. Гейзінга, Й. (1994), *Ното Ludens*; пер. з англ. О. Мокровольського. Київ.
8. Гнатюк, О. (2021), Східна Галичина: один край – два П'ємонти. *Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років* (Київ), вип. 16, с. 5–47.
9. Гнатюк, О. (2022), Українсько-польська війна 1918–1919 років: асиметрія пам'яті. *Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років* (Київ), вип. 17, с. 50–91.
10. Грицак, Я. (2024), *Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX століття*, Київ.
11. Дейвіс, Н. (2008), *Боже ігрище. Історія Польщі*; пер. з англ. П. Тарашук. Київ.
12. Дем'янчук, О. Заставна, М. (2016), Аналіз поняття ставки (stake) в теорії ігор. *Магістеріум*. Т. 64: Політичні студії, с. 37–43.
13. Дедик, О. (2018, 2020), *Бої у Львові 1-21 листопада 1918 року*. Частина I, П. Львів.
14. Жижек, С. (2018), *Погляд навскіс. Вступ до теорії Жака Лакана через популярну культуру*; пер. з англ. П. Шведа. Київ.
15. Кучабський, В. (1931), Польська дипломатія і «східно-галицьке питання» на паризькій мировій конференції в 1919-му році (Докінчення), «Дзвони». Число 2, с. 109–122.
16. Кучабський, В. (1932), Вага і завдання Західно-української Держави серед сил Східної Європи на переломі 1918/19 р. (2. Польська держава і Західна Україна на переломі 1918/19 р. Продовження), «Дзвони». Число 7/8, с. 540–553.

17. Кучабський, В. (2015), *Західна Україна у боротьбі з Польщею та більшовизмом у 1918–1923 роках*; пер. з нім. Т. Лісної. Львів.
18. Кучабський, В. (1931), Українська дипломатія і держави антанти в році 1919, “Дзвони”. Число 6, с. 380–395.
19. Литвин, М. (1998), *Українсько-польська війна*. Львів.
20. Лось, Я. С. (2018), *Українська справа у спогадах, листуванні й публіцистиці. Вибрані твори*; упор., наук. ред., вст., комент. М. Маршалл, С. Вуйтович; пер. з пол. В. Сагана, Київ.
21. Монолатій, І. (2020), *Зоосад революції. Західноукраїнська державність 1918–1923 років і теорії випадковостей XX – початку XXI сторіч*. Івано-Франківськ.
22. Монолатій, І. (2020), *Сила Західноукраїнської Народної Республіки: вибрані питання потенціалу, безпеки і дипломатії держави*. Івано-Франківськ.
23. Монолатій, І. (2022). Синтетичні виміри потенціалу Західно-Української Народної Республіки. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. Том 45, с. 228–246.
24. Монолатій, І. (2024), Апорії Зенона як спосіб пояснення парадоксів міжетнічної взаємодії: приклад Галичини. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. Том 49, с. 231–247.
25. Мотика, Г. (2013), *Від Волинської різанини до операції «Вісла». Польсько-український конфлікт 1943–1947 рр.*; пер. з пол. А. Павлишина. Київ.
26. Набитович, І. (2023), *Сага мистецької родини: Александер Фредро, Софія Шептицька, митрополит Андрей Шептицький*. Київ.
27. Омелянович-Павленко, М. (1929), *Українсько-польська війна*. Прага.
28. Рюзен, Й. (2010), *Нові шляхи історичного мислення*; пер. з нім. В. Кам’янець. Львів.
29. Сміт, Е. Д. (1994), *Національна ідентичність*; пер. з англ. П. Тарашук. Київ.
30. Сміт, Е. Д. (2006), *Нації та націоналізм у глобальну епоху*; пер. з англ. М. Климчука, Т. Цимбала. Київ.
31. Сміт, Е. Д. (2010), *Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка*; пер. з англ. П. Тарашук, Київ.
32. Снайдер, Т. (2016), *Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999*. Вид. 2-е; пер. з англ. А. Котенко, О. Надтока. Київ.
33. Тойнбі, А. (1995), *Дослідження історії*. Том 2; пер. з англ. В. Шовкун. Київ.
34. Фан, Р. (2019), *Історія єврейської національної автономії в період Західно-Української Республіки*; пер. з їдиш А. Фруман. Львів.
35. Шанковський, Л. (2017), *Українська Галицька Армія. Воєнно-історична студія*. Третє видання. Львів.
36. Шпорлюк, Р. (2016), *Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща*; пер. англ. Г. Касьянов, М. Климчук, М. Рябчук, Я. Стріха, Д. Матіяш та Х. Чушаак. Вид. друге. Київ.
37. Bhabha, H. K. (1990), Introduction: narrating of nation. *Nation and Narration*. Edited by Homi K. Bhabha. London – New York, p. 1–7.
38. Davies, N. (2023), *Galicja. Historia nie narodowa*. Przekład Bartłomiej Pietrzyk. Kraków.
39. Gaul, J. (2021), Józef Piłsudski a cywilizacyjny wymiar polskiej racji stanu na Wschodzie 1918–1922. „*Przegląd Wschodni*”. Tom XVIII. Zeszyt 1-4 (62), s. 57–107.
40. Górny, M. (2021), *Polska bez cudów. Historia dla dorosłych*. Warszawa.
41. Klimecki, M. (2000), *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Warszawa.
42. Monolatii, I. (2022), Ethno-Safety Potential During the Polish-Ukrainian War for Halychyna in 1918. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University* Volume 9, number 2, p. 18–24.
43. Neumann, J., Morgenstern, O. (1953), *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton.
44. O’Neill, B. (2007), Game Theory Models of Peace and War, *Handbook of Game Theory with Economic Applications*. Vol. 2. Edited by Robert J. Aumann & Sergiu Hart. Amsterdam, p. 995–1053.
45. Plokhy, S. (2015), *The Gates of Europe. A History of Ukraine*. London.
46. Rudnycka, M. (1963), List do redakcji, “*Kultura*”. Nr 3 (185), s. 169–172.
47. Śkrabec, S. (2013), *Geografia wyobrażona. Koncepcja Europy Środkowej w XX wieku*. Z katalońskiego przełożyła Rozalya Sasor. Kraków.
48. Smith, A. D. (1991), *National Identity*. London.

49. Sopotnicki, J. (1921), *Kampania polsko-ukraińska. Doświadczenia operacyjne i bojowe. Z 12 szkicami*, Lwów.
50. Steinhaus, H. (1992), *Wspomnienia i zapiski*. London.
51. Vincenz, S. (1962), Garść wspomnień o Baziu, „*Kultura*”. Nr 12/182, s. 113-120.

References

1. Adler, R. (2025), *Peremohty u pravylonii hri. Yak nastupaty, zakhyschatysia y dosiahaty rezultaty u minlyvomu sviti*; per. z anhl. N. Starovoit. Kyiv. [In Ukrainian]
2. Antin Krezub [Dumin, O.] (1933), *Narys istorii ukrainsko-polskoi viiny*. Lviv. [In Ukrainian]
3. Baranovska, L. (2022), *Teoriia ihor: kurs leksii*. Navchalnyi posibnyk dlia zdobuvachiv stupenia bakalavr, za osvithnimy prohramamy «Systemnyi analiz i upravlinnia», «Systemy i metody shuchnoho intelektu» spetsialnostei 124 «Systemnyi analiz», 122 «Kompiuterni nauky». Elektronne merezhne navchalne vydannia. Kyiv. Available at: <https://ela.kpi.ua/items/e60f0070-647d-431e-ad79-356b61953b55> (accessed 10 February 2025) [In Ukrainian]
4. Briubeiker, R. (2006), *Pereobramlenyi natsionalizm. Status natsii ta natsionalne pytannia u novii Yevropi*; per. z anhl. O. Riabova. Lviv. [In Ukrainian]
5. Viatrovych, V. (2011), *Druha polsko-ukrainska viina. 1942–1947 rr.*, Kyiv. [In Ukrainian]
6. Hantington, S. (2020), *Politychni poriadok u minlyvykh suspilstvakh. Z peredm.* F. Fukuiamy; per. z anhl. T. Tsymbal, Kyiv. [In Ukrainian]
7. Heizinha, Y. (1994), *Homo Ludens*; per. z anhl. O. Mokrovolskoho. Kyiv. [In Ukrainian]
8. Hnatiuk, O. (2021), Skhidna Halychyna: odyń kraj – dva Piemonty. *Problemy vyvchennia istorii Ukrainskoi revoliutsii 1917–1921 rokiv* (Kyiv), vyp. 16, s. 5–47. [In Ukrainian]
9. Hnatiuk, O. (2022), Ukrainsko-polska viina 1918–1919 rokiv: asymetriia pamiaty. *Problemy vyvchennia istorii Ukrainskoi revoliutsii 1917–1921 rokiv* (Kyiv), vyp. 17, s. 50–91. [In Ukrainian]
10. Hrytsak, Ya. (2024), *Narys istorii Ukrainy. Formuvannia modernoi natsii XIX–XX stolittia*, Kyiv. [In Ukrainian]
11. Deivis, N. (2008), *Bozhe ihryshche. Istoriia Polshchi*; per. z anhl. P. Tarashchuk. Kyiv. [In Ukrainian]
12. Demianchuk, O., Zastavna, M. (2016), Analiz poniattia stavky (stake) v teorii ihor. *Magisterium*. T. 64: Politychni studii, s. 37–43. [In Ukrainian]
13. Diedyk, O. (2018, 2020), *Boi u Lvovi 1-21 lystopada 1918 roku*. Chastyna I, II. Lviv. [In Ukrainian]
14. Kuchabskyi, V. (1931), Polska dyplomatiia i «skhidno-halytske pytannia» na paryzkii myrovii konferentsii v 1919-mu rotsi (Dokinchennia), “*Dzvony*”. Chyslo 2, s. 109–122. [In Ukrainian]
15. Zhyzhhek, S. (2018), *Pohliad navskis. Vstup do teorii Zhaka Lakana cherez populiarnu kulturu*; per. z anhl. P. Shveda. Kyiv. [In Ukrainian]
16. Kuchabskyi, V. (1931), Ukrainska dyplomatiia i derzhavy antanty v rotsi 1919, “*Dzvony*”. Chyslo 6, s. 380–395. [In Ukrainian]
17. Kuchabskyi, V. (1932), Vaha i zavdannia Zakhidno-ukrainskoi Derzhavy sered syl Skhidnoi Evropy na perelomi 1918/19 r. (2. Polska derzhava i Zakhidna Ukraina na perelomi 1918/19 r. Prodovzhennia), “*Dzvony*”. Chyslo 7/8, s. 540–553. [In Ukrainian]
18. Kuchabskyi, V. (2015), *Zakhidna Ukraina u borotbi z Polshcheiu ta bilshovyzmom u 1918–1923 rokakh*; per. z nim. T. Lisnoi. Lviv. [In Ukrainian]
19. Lytvyn, M. (1998), *Ukrainsko-polska viina*. Lviv. [In Ukrainian]
20. Los, Ya. S. (2018), *Ukrainska sprava u spohadakh, lystuvanni y publitsystytsi. Vybrani tvory*; upor., nauk. red., vst., koment. M. Marshall, S. Vuitovych; per. z pol. V. Sahana, Kyiv. [In Ukrainian]
21. Monolatii, I. (2020), *Zoosad revoliutsii. Zakhidnoukrainska derzhavnist 1918–1923 rokiv i teorii vypadkovosti 20 – pochatku 21 storich*. Ivano-Frankivsk. [In Ukrainian]
22. Monolatii, I. (2020), *Syla Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliky: vybrani pytannia potentsialu, bezpeky i dyplomatii derzhavy*. Ivano-Frankivsk. [In Ukrainian]
23. Monolatii, I. (2022), Syntetychni vymiry potentsialu Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu*. Tom 45, s. 228–246. [In Ukrainian]
24. Monolatii, I. (2024), Aporii Zenona yak sposib poiasnennia paradoksiv mizhetnichnoi vzaie-modii: pryklad Halychyny. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu*. Tom 49, s. 231–247. [In Ukrainian]

25. Motyka, G. (2013), *Vid Volynskoi rizanyny do operatsii «Visla»*. *Polsko-ukrainskyi konflikt 1943–1947 rr.*; per. z pol. A. Pavlyshyna. Kyiv. [In Ukrainian]
26. Nabytovych, I. (2023), *Saga mystetskoï rodyny: Alieksander Fredro, Sofiia Sheptytska, mytropolyt Andrei Sheptytskyi*. Kyiv. [In Ukrainian]
27. Omelianovych-Pavlenko, M. (1929), *Ukrainsko-polska viina*. Praha. [In Ukrainian]
28. Riuzen, Y. (2010), *Novi shliakhy istorychnoho myslennia*; per. z nim. V. Kamianets. Lviv.
29. Smit, E. D. (1994), *Natsionalna identychnist*; per. z anhl. P. Tarashchuk. Kyiv. [In Ukrainian]
30. Smit, E. D. (2006), *Natsii ta natsionalizm u hlobalnu epokhu*; per. z anhl. M. Klymchuka, T. Tsymbala. Kyiv. [In Ukrainian]
31. Smit, E. D. (2010), *Kulturni osnovy natsii. Iierarkhiia, zapovit i respublika*; per. z anhl. P. Tarashchuk. Kyiv. [In Ukrainian]
32. Snaider, T. (2016), *Peretvorennia natsii. Polshcha, Ukraina, Lytva, Bilorus 1569–1999*. Vyd. 2-e; per. z anhl. A. Kotenko, O. Nadтока. Kyiv. [In Ukrainian]
33. Toinbi, A. (1995), *Doslidzhennia istorii*. Tom 2; per. z anhl. V. Shovkun. Kyiv. [In Ukrainian]
34. Fan, R. (2019), *Istoriia yevreiskoi natsionalnoi avtonomii v period Zakhidno-Ukrainskoi Respubliky*; per. z yidysk A. Fruman. Lviv. [In Ukrainian]
35. Shankovskiy, L. (2017), *Ukrainska Halytska Armiia. Voienno-istorychna studiia*. Tretie vydannia. Lviv. [In Ukrainian]
36. Shporliuk, R. (2016), *Formuvannia modernykh natsii: Ukraina – Rosiia – Polshcha*; per. anhl. H. Kasianov, M. Klymchuk, M. Riabchuk, Ya. Strikha, D. Matiiash ta Kh. Chushaak. Vyd. druhe. Kyiv. [In Ukrainian]
37. Bhabha, H. K. (1990), Introduction: narrating of nation. *Nation and Narration*. Edited by Homi K. Bhabha. London – New York, p. 1–7.
38. Davies, N. (2023), *Galicja. Historia nie narodowa*. Przekład Bartłomiej Pietrzyk. Kraków.
39. Gaul, J. (2021), Józef Piłsudski a cywilizacyjny wymiar polskiej racji stanu na Wschodzie 1918–1922. „*Przegląd Wschodni*”. Tom XVIII. Zeszyt 1-4 (62), s. 57–107.
40. Górny, M. (2021), *Polska bez cudów. Historia dla dorosłych*. Warszawa.
41. Klimecki, M. (2000), *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Warszawa.
42. Monolatii, I. (2022), Ethno-Safety Potential During the Polish-Ukrainian War for Halychyna in 1918. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University* Volume 9, number 2, p. 18–24.
43. Neumann, J., Morgenstern, O. (1953), *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton.
44. O'Neill, B. (2007), Game Theory Models of Peace and War, *Handbook of Game Theory with Economic Applications*. Vol. 2. Edited by Robert J. Aumann & Sergiu Hart. Amsterdam, p. 995–1053.
45. Plokhy, S. (2015), *The Gates of Europe. A History of Ukraine*. London.
46. Rudnycka, M. (1963), List do redakcji, „*Kultura*”. Nr 3 (185), s. 169–172.
47. Škrabec, S. (2013), *Geografia wyobrażona. Koncepcja Europy Środkowej w XX wieku*. Z katalońskiego przełożyła Rozalya Sasor. Kraków.
48. Smith, A. D. (1991), *National Identity*. London.
49. Sopotnicki, J. (1921), *Kampania polsko-ukraińska. Doświadczenia operacyjne i bojowe. Z 12 szkicami*, Lwów.
50. Steinhaus, H. (1992), *Wspomnienia i zapiski*. London.
51. Vincenz, S. (1962), Garść wspomnień o Baziu, „*Kultura*”. Nr 12/182, s. 113–120.

Стаття надійшла / Received: 10.02.2025

Схвалено / Accepted: 26.06.2025